

Čís. 8273.

Žaloba o rozvod manželství od stolu a lože jest nepřipustna, dokud trvají právní účinky dobrovolného rozvodu.

(Rozh. ze dne 6. září 1928, R I 552/28.)

Proti žalobě manžela o rozvod manželství od stolu a lože z viny žalované namítla žalovaná manželka mimo jiné, že jde o rozepři právoplatně rozsouzenou, ježto manželství stran bylo dobrovolně rozvedeno usnesením ze dne 7. září 1921. Soud první stolice námitce vyhověl a žalobu odmítl. Rekursní soud zamítl námitku věci právoplatně rozsouzené.

Nejvyšší soud obnovil usnesení prvního soudu.

Důvody:

Řešiti jest otázku, zda jest přípustna žaloba o rozvod manželství od stolu a lože z viny druhé strany, když manželství bylo již za souhlasu stran rozvedeno a účinky rozvodu ještě trvají (§ 110 obč. zák.). Žalobce domáhá se rozsudku, že se jeho manželství se žalovanou prohlašuje za rozvedené od stolu a lože z viny žalované, ač jest nesporné, že manželství bylo již rozvedeno usnesením zemského civilního soudu v Praze ze dne 17. října 1921 podle vzájemného souhlasu obou stran, když se byly strany soudním smírem dohodly o svých majetkových poměrech, jakož i o výživě a výchově svého nezletilého dítěte a když bylo jejich ujednání ve příčině dítěte opatrovnicky schváleno. Žalobce sám uvádí v žalobě, že od povoleného rozvodu — vlastně již od dřívějšího rozchodu — neměl se žalovanou styků až na spory, které s ní vedl, a totéž tvrdí žalovaná v žalobní odpovědi. Za tohoto stavu věci bylo by již s hlediska laického nepochopitelným, jak by mohlo býti ve sporu znova rozváděno manželství, které již po sedm roků zcela podle zákona a se všemi právními účinky jest rozvedeno. Ale stejně nepřipustným jest to i s hlediska právního. Brání tomu předpis § 18 nesp. říz. ze dne 9. srpna 1854, čís. 208 ř. zák., který tu jediné přichází v úvahu, který co do významu a účinku odpovídá předpisu druhého odstavce § 411 c. ř. s. o právní moci rozsudku a který v první větě praví: »Proti opatřením soudu ve věcech nesporného soudnictví bez výhrady dalšího projednávání nemůže býti právní rozepře zahájena.« Tím jsou stanoveny účinky materiální právní moci v ten rozum, že přezkoumání pravoplatného opatření mimosporného soudce ať ve sporu, nebo v řízení mimosporném jest zpravidla vyloučeno (Ott, Rechtsfürsorgeverfahren strana 261 a 263). Všechny předpoklady tohoto předpisu jsou v tomto případě splněny a není tu výhrad druhého odstavce § 18 nesp. říz., že by totiž šlo o práva jiných stran na jednání nesú-

částněných, nebo že by zákon propůjčoval straně vlastní žalobní právo. Jde především o otázku, zdali povolení dobrovolného rozvodu mimosporným soudcem jest »opatřením« po rozumu § 18 nesp. říz. O tom nemůže býti pochybnosti. Vyřízení mimosporných věcí děje se soudcovským opatřením. Tím se rozumí autoritativní výrok soudu k tomu povolaného, jímž se dotyčná právní věc s konečnou platností upravuje, ovšem s výhradou případné změny v pořadu soudních stolic (Ott str. 229, 264—265 pozn. 12). Rozvod manželství, zrušení manželského společenství bez zrušení manželského svazku, může nastati jen soudním výrokem. Manželé sami nemohou manželské společenství s právním účinkem zrušiti (§ 93 obč. zák.). Výrok soudní může býti vydán buď v řízení mimosporném za souhlasu obou stran a dalších zákonných předpokladů (§§ 103 až 106 obč. zák. a § 114 j. n.), nebo v řízení sporném proti vůli druhé strany (§§ 107—109 obč. zák. a §§ 50 čís. 2 a 76 j. n.). Výrok soudu v řízení mimosporném jest právě tak podstatným předpokladem pro rozvod, jako rozsudek v řízení sporném. Bez něho není rozvodu (§§ 3 a 8 dvorního dekretu ze dne 23. srpna 1819, čís. 1595 sb. z. s. a §§ 3 a 7 nařízení min. sprav. ze dne 9. prosince 1897, čís. 283 ř. zák.). Jde tedy o úkon, jímž se manželský poměr autoritativním výrokem soudu s konečnou platností upravuje, kterýžto úkon jest právě »opatřením soudu ve věcech nesporného soudnictví«. Jde tu o »opatření«, o nichž mluví zákon jak v § 18 nesp. říz., tak v předpisech o opravných prostředcích, v §§ 9—16 nesp. říz. Pro souzený případ nezáleží na tom, zda výrok soudní jest povahy konstitutivní (právo tvorné), jak zastává Hora v Právniku str. 228/1928 a jak se zdá také Ott l. c. str. 229, či pouze deklaratorní (jak bylo vysloveno v rozhodnutích čís. 516 a 2977 sb. n. s., kde arcit' šlo o jinou otázku, totiž zda jest oprávněn některý z manželů jednostranně odvolati souhlas, který již k rozvodu dal). Stačí, že tu jde o »opatření« podle § 18 nesp. říz., které jest jednou z podstatných předpokladů právní účinnosti dobrovolného rozvodu. Zákon sám užívá pro výrok soudu slov »rozvod dovoliti« (§ 103 obč. zák.), »rozvod povoliti« (§ 105 obč. zák., § 8 dv. dekretu z r. 1819, § 7 min. nař. z r. 1897, § 114 j. n.) a naproti tomu pro projev stran slov »k tomu se podvoliti« (§ 103 obč. zák.), »v rozvod svoliti« (§ 106—108 obč. zák.), což rovněž poukazuje k tomu, že teprve soudním povolením nastává rozvod. Právě-li § 3 dv. d. z r. 1819 a souhlasně s ním § 3 min. nař. z r. 1897, že se má soudce pokusiti o to, by rozvod, žádaný z důvodů úplně platných, byl bez právního nálezu (t. j. bez rozsudku v řízení sporném) druhou stranou na určitý nebo neurčitý čas povolen, neznamená to, že by strana sama rozvod povolovala, což by odporovalo všem ostatním citovaným předpisům zákona, nýbrž znamená to, že soudce má se pokusiti, by druhá strana dobrovolně a bez rozsudku v rozvod svolila. Vždyť praví již § 8 dv. d. a § 7 min. nař., »povolen-li žádaný rozvod následkem dohodnutí obou stran . . .«, z čehož jest zjevno, že dohoda jest jen podkladem pro soudní opatření. Nezáleží dále ani na tom, že v tomto případě povolen byl dobrovolný rozvod procesním soudem na základě dohody manželů za

sporu, neboť tu nastoupil procesní soud na místo jinak příslušného soudu okresního (§ 114 j. n.) — jak to praxe z důvodů hospodárnosti a zjednodušení řízení všeobecně připouští — a jeho opatření jest opatřením v nesporném soudnictví. Podle toho, co bylo dosud vyloženo, nelze souhlasiti s rekursním soudem, že prý nebyla věc soudem při dobrovolném rozvodu rozhodnuta, že prý tu jde o dohodu manželů před soudem podle příslušejícího jim práva disponovati předmětem sporu, nikoli však o rozhodnutí soudu, jaké předpokládá věc právoplatně rozsouzená a že proto nemůže býti řeči o věci rozsouzené. Rekursní soud nerozeznává mezi dohodou stran jakožto právním jednáním, náležejícím k oboplně zavazujícím smlouvám a vízícím obě strany ve vzájemném poměru (§ 1380 obč. zák.) a mezi »opatřením soudu«, které bylo učiněno u výkonu moci soudcovské na základě dohody stran. Rekursní soud posuzuje otázku »věci právoplatně rozsouzené« jen podle předpisů civilního řádu soudního a ponechává stranou předpis § 18 nesp. říz., který jest tu jedině rozhodný. Zdali se výrok mimosporného soudu nazve právě »rozhodnutím«, jest v tomto případě nezávažné. Právě-li konečně rekursní soud, že námitku věci právoplatně rozsouzené nelze opíratí o soudní smír, jímž věc skončila, má pravdu a jest v souladu s judikaturou nejvyššího soudu (na př. rozhodnutí čis. 1744 a 5162 sb. n. s.), ale přehlíží, že v tomto případě nejde o věcnou námitku, čerpanou z obsahu smíru (*exceptio rei transactae*), nýbrž o námitku, čerpanou z formálního práva, které nedovoluje, by věc vyřízená právoplatně mimosporným soudcem, byla znovu rozhodována soudcem procesním. Tím jest sporná otázka rozhodnuta, neboť v usnesení, jímž byl svého času souhlasný rozvod povolen, nebyla a nesměla býti obsažena žádná výhrada dalšího právního projednávání této otázky (§ 8 dv. dekretu z r. 1819 a § 7 min. nař. z r. 1897), takže o otázce rozvodu nesmí býti právní rozepře zahájena. Žaloba o rozvod jest v tomto případě nepřipustná a musila býti odmítnuta buď na návrh nebo z moci úřední. Za tohoto stavu věci netřeba se obíratí otázkou, jaký význam má obligatorně předepsaný a na návrhu stran nezávislý výrok procesního soudu o vině v rozvodovém rozsudku (§ 12 dv. d. z r. 1819 a § 6 min. nař. z r. 1897), ani otázkou, zda a jak by mohl žalobce vymoci si soudní rozhodnutí o této otázce — o kterou mu podle žaloby hlavně jde — neboť návrh žalobní zní na rozvod (z viny žalované), ale o rozvodu se nově rozhodovati nesmí. Jen mimochodem se podotýká, že rekursní soud neprávem uvádí, že první soud vyslovil názor, že »dobrovolným rozvodem je jakákoliv otázka viny navždy smazána«, neboť prvý soud takového názoru nevyslovil, nýbrž naopak uvedl, že jest již mimo rámec jeho úvah, zdali byla otázka viny dobrovolným rozvodem smazána.

Čís. 8274.

Právní zástupce chudé strany není povinen, by formálně vadný odvolací spis prostě podepsal. Může ho nahraditi novým podáním ve lhůtě stanovené k opravě, jest však povinen předložiti s novým podáním